

Форуґ Фаррохзад

Іран

1934–1967

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

З фарсі переклала Алла Мелентьева

Про авторку

Форуґ Фаррохзад (1934–1967) — найвизначніша і найвпливовіша іранська поетеса двадцятого століття, кінорежисер, перекладачка, культурна діячка.

За життя вона видала чотири поетичні збірки: «Полонянка», «Стіна», «Повстання», «Інше народження». П'ята збірка «Віримо в світанок холодної пори» вийшла посмертно в 1974 році. Вона також переклала перською мовою твори Джорджа Бернарда Шоу і Генрі Міллера та зняла новаторський документальний фільм «Чорний будинок» (1962) про колонію прокажених у північно-східному Ірані. Її часто називають першою іранською поетесою-феміністкою. Вірші Фаррохзад виявляють широкий діапазон емоцій і стосуються різноманітних проблем, але в більшості з них центральне місце займає її місце як жінки, включеної в соціальне середовище свого часу. У своїй творчості вона говорила про жіночі бажання, пристрасті та сексуальні переживання, застосовуючи автобіографічний голос, що було надзвичайним явищем для іранської поезії.

Форуґ Фаррохзад, розлучена жінка, яка писала суперечливі вірші з сильним жіночим голосом, стала центром негативної уваги і заплатила високу ціну за своє мистецтво, відчувуючи на собі відкрите несхвалення суспільства та сім'ї, яка розлучила її з її єдиною дитиною.

Під час зйомок свого фільму про іранців, хворих на проказу, вона прив'язалася до Хоссей-на Мансурі, дитини двох прокажених, і усиновила хлопчика за згодою батьків.

Форуґ Фаррохзад загинула в автокатастрофі в 1967 році у віці тридцяти двох років. Щоб уникнути наїзду на шкільний автобус, вона розвернула свій джип, який вдарився об кам'яну стіну; вона померла, не доїхавши до лікарні. Поезія Фаррохзад була заборонена протягом десятиліття після Ісламської революції.

ЗАВОДНА ЛЯЛЬКА

Ще можна мовчати, так-так,
можна зануритись в мовчання ще глибше.

Всередині вічних годин
можна втупитися
пустим мертвим поглядом
в дим сигарети,
в контур чашки,
в зів'ялі квіти килима,
або в уявні написи на стінах.

Заклякими пальцями можна
відсмикнути завісу вбік, глянути назовні.
Дощ ллє як з луба.
Дитина із зв'язкою повітряних кульок
сховалась під піддашшям.
Розхитаний візок
тікає з спустілої площі.

Можна стояти, застигнувши на місці ось тут, коло завіси...
але не бачити нічого та не чути.

Можна удавано вигукнути
не своїм, фальшивим голосом:
«Кохаю!»
у важких обіймах чоловіка.
Можна бути міцною, гарною самицею —
шкіра, як скатертина з плоті,
груди великі і тверді.
Можна заплямувати цнотливість кохання
у ліжку п'яниці, божевільного чи бродяги.

Можна хитро применшити
зміст усіх великих таїнств.
На самоті розважатися кросвордами,
задовольнятися неважливими словами —
так, неважливих літер клітинок на п'ять-шість.

Можна ціле життя стояти на колінах,
схиливши голову
біля холодного вівтаря імамів,
знайти Бога в безіменній могилі,
чи віддати віру за кілька мізерних монеток.
Можна гнити в мечеті
старою жінкою — молитви капають з вуст.

Яким би не було рівняння, завжди можна стати нулем.
Чи додавай його, чи помножай, чи віднімай — нічого не досягнеш.
Можна уявити, що очі у тебе — так, у тебе! — це тьмяні гудзики від старого черевика,
що застрягли в павутинні гніву.
Можна випаруватися, як вода із власної водойми.

Можна соромитися спільної миті чудового ранку,
приховати її, як смішне, потемніле миттєве фото,
втрамбувавши якнайглибше в дерев'яну скриню.

У порожню раму буденності можна вставити портрет
когось закатованого, засудженого, розп'ятого.
Можна завісити щілини в стіні ще більш безглуздими картинками.

Можна розглядати світ
скляними очима заводної ляльки,
провести роки на килимку з повсті в коробці.
Солом'яне тіло — у шарах
вишуканого мережива з блискітками.

А коли до тебе хтось хтиво доторкнеться
без причини можна заволати:
«Ах, яка я щаслива!»

БАЖАНИЙ ПОДАРУНОК

З темнішої частини ночі я звертаюся,
сподіваюсь на скінчення темряви.
на кінець чорної ночі промовляю надію.

О, друже, якщо ти завітаєш до мене,
то подаруй мені лампу, зроби мені віконце,
щоб я могла спостерігати,
як вулиця вирує потоками щасливців.

ОПЛАКУВАННЯ САДУ

Нікому нема діла до квітів.
Нікому нема діла до рибок.
Ніхто не хоче вірити, що сад вмирає,
що серце його роздулося від спеки цього сонця,
що його розум повільно збувається спогадів про зелену свіжість,

Наше старе подвір'я самотнє.
Наш сад позіхає
в очікуванні дощу з заблуканої хмари,
а наш ставок — порожній.

Недосвідчені маленькі зірочки
падають на землю з верхівок дерев.
І з блідих вікон оселі рибок вночі чути кашель.
Самотній наш дворик.

«Мій час минув»,
каже батько,
«Для мене все в минулому.
Я прорабував усе своє життя,
я переробив всі справи».
І з ранку до ночі він сидьма сидить у своїй кімнаті
читаючи Шахнаме, або «Історію історій».

«Хай їм грець, тим всім птахам і рибама»,
батько каже мамі,
«Коли я лежатиму в труні,
мене не хвилюватиме, чи є той сад, чи нема.
Я маю на старість скоринку хліба,
і цього достатньо».

Все життя мами —
це молитовний килимок
на порозі пекла з його жахами.
У всьому мама
завжди шукає сліди гріха
І вважає, що відступництво рослинок
забруднило наш сад.
Гріх — мамина природна властивість.

Вона молиться день і ніч,
і здмухе гріх з квітів,
і з риби,
і від самої себе його відганяє.
Вона чекає на пришествя
і прощення з небес

Мій брат зве сад цвинтарем.
Його розважає велика кількість бур'янів,
він безжально рахує риб'ячі трупи,
що розкладаються
під хворою шкірою води.

Мій брат має схильність до філософії,
він гадає, що лікування саду
полягає в його знищенні.
Він напивається
і лупить кулаками в двері та стіни
і каже,
що він нещасний, змучений і зневірений.
Він несе свій відчай
разом із документами, кишеньковим календарем,
запальничкою і кульковою ручкою
на вулицю і базар.

Але цей відчай такий незначний,
що кожного вечора
він зникає в переповненому барі.

А що до моєї сестрички,
яка була подругою квітів
і прості слова свого серця звіряла
їхньому привітному, мовчазному товариству,
коли мати давала їй ляпасів,
і частувала іноді родину рибок
сонячними променями та крихтами печива,
то зараз вона живе на іншому кінці міста.
У своєму штучному будинку,
зі своїми штучними золотими рибками,
і в обіймах свого штучного чоловіка,

під гілками своєї штучної яблуні,
вона співає штучні пісні
і народжує справжніх дітей.
Щоразу, коли вона приходить відвідати нас,
і поділ її спідниці забруднюється убозством нашого саду,
вона приймає парфумовану ванну.
Кожного разу, коли вона навідується до нас,
вона вагітна.

Наш сад самотній.
Самотність лине нашим садом.

Цілими днями
з-за дверей лунають гуркіт та звуки вибухів.
Всі наші сусіди
наповнюють свої сади бомбами і автоматами
замість квітів.

Всі наші сусіди
поприкривали свої викладені мозаїкою водойми,
щоб сховати нагромаджені в них мішки з порохом,
а школярі носять в ранцях маленькі бомби

Нашому садові паморочиться голова.

Я боюся віку,
що не має серця.
Мене лякає
безцільність такої кількості рук
і відчуженість такої кількості обличь

Як школярка, що
одержима геометрією,
я самотна,
і фантазую, що сад можна відвезти у лікарню.
Отак і фантазую...
фантазую...
фантазую...
А серце саду роздулося від спеки цього сонця,
і його розум повільно збувається спогадів про зелену свіжість,

СТІНИ КОРДОНІВ

Знову цієї тихої ночі
здіймаються, як високі рослини, загороджувальні стіни,
стіни моїх кордонів, щоб захистити від усього світу
долину мого кохання.

Знову брудні чутки міста
схвильованою зграєю риб
знімаються з моїх темних берегів.
Знову залюбки розчахуються вікна
назустріч розсіяним запахам насолод,
Знову всі дерева, що спали в саду,
висковзують з кори, наче з суконь,
і земля мільйонами пір
втягує запаморочливу вогкість місяця.

Тепер присунься ближче і слухай ритми кохання,
що б'ються, як збурені африканські тамтами,
поширюють співи у родоплемінній глибині моєї плоті
і повільно гаснуть там.

Я знаю,
я відчуваю
таємницю миття — миття молитви.
Цієї ночі всі зірки
стають коханцями.

Під покровом ночі
я пливу до тебе, відриваючись від цього світу.
Під покровом ночі
я ллю на твої долоні
водоспад своїх важких кучерів,
я дарую тобі букет екваторіальних квітів з цих юних тропіків.

Ходімо зі мною,
піднесемося до тієї зірки,
яка на тисячі мільйонів світлових років віддалена
від мерзлого ґрунту і порожніх лусок нашої Землі.
Там жодна істота
не лякається світла.

Я дихаю повітрям плавучих островів.
На неосяжних просторах небес
я шукаю куточок, вільний від низьких думок.

Повертайся до мене,
повертайся до витоків тіла,
до запашного вмістища сперми,
до миті, коли ти став моїм творцем.
Повертайся до мене,
я — ще не завершене створіння.

Легкі голуби спурхують з моїх грудей,
і у коконі губ
прокидаються
метелики поцілунків.
Міхраб моєї плоті
Чекає любовних обрядів.

Повертайся до мене
я вже не в змозі говорити,
Тому що я кохаю тебе.
тому що вислів «я тебе кохаю»
був вигадан цім марним світом зношених речей і звичок.
Повертайся до мене,
у мене вже немає слів.

Нехай під покровом ночі
я завагітнію від місяця,
нехай я наповнюся дрібними краплями дощів і
диханням несформованих сердець
у ненароджених дітей.
І, мабуть, у колисці
цього кохання
народиться новий Ісус.